

Delredovisning av bidraget
Stärkta bibliotek 2021–2023

Stärkta bibliotek

KULTURRÅDET

Förord

Denna redovisning är en delredovisning av regeringsuppdraget Stärkta bibliotek 2021–2023. Redovisningen presenterar bland annat bidragets fördelning och spridning över landet samt inriktning vad gäller insatsområden det första året i den här omgången.

Under de första åren med Stärkta bibliotek (2018–2020) sökte och beviljades landets samtliga kommuner bidrag och söktrycket var fortsatt högt även 2021. Utgångspunkten för bidraget är den lokala situationen. Behov fångas upp när kommunerna själva formulerar insatser för att stärka sin biblioteksverksamhet. Satsningen Stärkta bibliotek bygger på en tillit till professionens egen förmåga att bedöma vad som är viktigt för det lokala biblioteket.

De insatser som folkbiblioteken önskat göra inom Stärkta bibliotek visar stor bredd och variation. Samtliga insatser utgår från bibliotekslagen och inte sällan med hänvisning till den lokala biblioteksplanen. För ansökningsomgång 2021 ser vi också att biblioteken även förhåller sig till andra dokument, till exempel barnkonventionen och Agenda 2030. Omvärldsbevakningen är därmed både lokal och global.

Tydligt är att pandemin har haft stor påverkan på biblioteken och vi noterar att bidrag från Stärkta bibliotek söks både för att ställa om verksamhet och för en återstart. Särskilt oroande är att barnen drabbats hårt av restriktionerna i och med pandemin och tillfälligt stängda bibliotek, men biblioteken kommer även behöva arbeta för att få användare från hela kommunen att hitta tillbaka efter pandemin. Bibliotekets betydelse för kulturen, särskilt i mindre kommuner och i glesbygd, är stor.

Stärkta bibliotek har fått en fortsättning i ytterligare tre år (2021–2023) och i det arbetet har vi med oss lärdomar från uppföljningen av Stärkta bibliotek 2018–2020, från de många hundratals projekt som drivits på folkbiblioteken och från dialoger med Sveriges Kommuner och Regioner, regional biblioteksverksamhet och Kungliga biblioteket. Det är extra glädjande att relationen mellan Kungliga biblioteket och Kulturrådet har stärkts, inte minst genom det gemensamma initiativet *Angelägen forskning*.

Vi hoppas slutningen på ytterligare möjligheter framöver vad gäller folkbibliotekens utveckling och återstart efter pandemin med ökat utbud och ökad tillgänglighet som mål.

Kajsa Ravin
Generaldirektör Kulturrådet

Innehåll

Inledning.....	4
Bakgrund	5
Uppdrag 2021–2023	5
Reglering.....	5
Syfte.....	6
Metod	6
Bidraget.....	6
Stärkt kommunal biblioteksverksamhet	7
Kategorier av folkbiblioteksutveckling.....	7
Stärkta bibliotek – ansökningsomgången 2021	8
Fördelning.....	9
Kommuner i partnerskap 2021	9
Nationella satsningar 2021	10
Personal på biblioteket.....	11
Pandemins påverkan på Stärkta bibliotek 2021	12
Stärkta bibliotek som krisstöd och återstartsmedel.....	12
Omvärlden i ansökningarna.....	13
Inför Stärkta bibliotek 2022	14
Stärkta bibliotek i biblioteksstatistiken	15
Myndighetssamverkan – Angelägen forskning	17
Återstart för biblioteken.....	18
Avslutande reflektioner.....	19
Regional biblioteksverksamhet	19
Samverkan mellan myndigheter	19
Folkbiblioteken och bidragen.....	19
Nationella satsningar.....	20
Kunskapsspridning	20
Långsiktighet.....	20
Eget lärande.....	20
Mer kunskap.....	21
Slutord	22
Ett år med biblioteksguide i Borlänge	23
Röster från biblioteken	26
Referenser	28
Stärkta bibliotek, fördelning 2021	30

Inledning

Kulturrådet fick 2021 ett regeringsuppdrag att genom ett treårigt bidrag (2021–2023) fortsätta satsningen Stärkta bibliotek för att öka utbud och tillgänglighet till folkbiblioteken i hela Sverige. Mellan 2018 och 2020 hade Kulturrådet 220 miljoner kronor att fördela årligen till landets kommuner samt därutöver 5 miljoner kronor årligen för förvaltning och för att ta fram kunskapsöversikter och uppföljningsstudier.

I den fortsatta treåriga satsningen ingick 145 miljoner kronor att fördela för 2021, med en nedtrappning de två följande åren till 70 miljoner kronor per år. Summan för 2022 ändrades dock i regleringsbrevet för 2022 till samma nivå som för 2021, det vill säga 145 miljoner kronor.

Bakgrund

Efter de tre första åren (2018–2020) har alla Sveriges 290 kommuner sökt och beviljats bidrag från Stärkta bibliotek. Det betyder att insatser har skett och sker över hela landet. Insatserna visar en stor variation utifrån bibliotekslagen och mångfalden av insatser visar samma bredd och mångsidighet som folkbibliotekens uppdrag.

Forskarna Ola Pilerot, Karen Nowé Hedvall och Malin Ögland från Högskolan i Borås, genomförde 2021 en kvalitativ och kvantitativ uppföljning av Stärkta bibliotek 2018–2020. Uppföljningen lyfte sådant som satsningen fört med sig i form av ökat utbud och ökad tillgänglighet. Inför nya ansökningar och satsningarna påpekar forskarna dock sådant som kan utvecklas, till exempel samarbetsformer och kunskapsspridning mellan kommunerna, omvärldsbevakning och koppling till relevant forskning.

En framgångsfaktor enligt uppföljningen är att projekten formulerats i nära anknytning till lokalt upplevda behov och biblioteksmedarbetarnas inflytande från idé till genomförande, och forskarna drar följande övergripande slutsatser och ger ett antal rekommendationer:

- Det sjuder av kreativitet och utvecklingsiver hos landets folkbibliotekspersonal.
- Det är viktigt att ta vara på den kraft för biblioteksutveckling som bibliotekspersonalen utgör genom fortsatta satsningar på stärkta bibliotek.
- Framtida utlysningar av medel för biblioteksutveckling bör betona vikten av noggrann projektplanering, lokal förankring och kontinuitet från idé till genomförande.
- Bibliotek kan med fördel gå samman i gemensamma projekt.
- Det är viktigt att tydligt definiera den regionala biblioteksverksamhetens funktion inom ramen för Stärkta bibliotek.

Kulturrådet redovisade resultatet av satsningen Stärkta bibliotek 2018–2020 till regeringen (Kulturdepartementet) den 1 oktober 2021.

Uppdrag 2021–2023

Kulturrådets årliga uppdrag formuleras i regleringsbrev från regeringen. Där står det hur mycket pengar Kulturrådet får och hur pengarna ska användas. Av regleringsbrevet framgår också mål och återsäkringskrav. Kulturrådet fick i regleringsbrevet 2021 ett fortsatt uppdrag att genom ett nytt, treårigt bidrag öka utbud och tillgänglighet till biblioteksverksamhet. Regleringsbrevet talar om en fortsatt stärkt biblioteksverksamhet i hela landet:

Statens kulturråd ska genomföra en satsning 2021–2023 för en stärkt biblioteksverksamhet i syfte att öka utbudet och tillgängligheten till biblioteksverksamhet i hela landet. Satsningen ska genomföras i dialog med Kungl. biblioteket utifrån nationella strategiska överväganden och i dialog med andra berörda aktörer. Statens kulturråd ska lämna en redovisning av satsningen till regeringen (Kulturdepartementet) senast den 1 oktober 2024. En delredovisning ska lämnas senast den 1 mars 2022.

Reglering

Bidragsmedlen för Stärkta bibliotek ska användas i enlighet med förordning (2018:66) om statsbidrag till folkbibliotek. Folkbibliotekets huvudman, det vill säga kommunen, har möjlighet att söka

bidrag enskilt eller i partnerskap med andra kommuner. För att kunna söka måste kommunen ha en aktuell biblioteksplan.

Syfte

Denna delredovisning av Stärkta bibliotek 2021–2023 syftar till att redovisa Kulturrådets fördelning av bidraget 2021 samt översiktligt sammanfatta vad ansökningarna visar och vad satsningen bidragit till. Den visar också hur Kulturrådet utvecklat arbetet med Stärkta bibliotek utifrån uppföljning och erfarenheter från de tre första åren.

Metod

Delredovisningen bygger framför allt på bidragsansökningar till Stärkta bibliotek 2021 men utgår även från uppföljning och redovisning av Stärkta bibliotek 2018–2020, från rapporter, dialogmöten samt från en analys av nationell biblioteksstatistik.

Bidraget

Inför och i samband med satsningen Stärkta bibliotek 2018–2020 förde Kulturrådet en återkommande dialog med Kungliga biblioteket (KB), och det gäller även inför satsningen 2021–2023. På regional nivå har dialogen i huvudsak förts med regional biblioteksverksamhet och med Föreningen för regional biblioteksverksamhet (FRB). Kulturrådet har även fört dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Även uppföljningen och redovisningen av Stärkta bibliotek 2018–2020 har legat till grund för det fortsatta arbetet inför 2021–2023.

I uppföljning och i dialoger framkom inga önskemål om större förändringar vad gäller arbetet med bidragsfördelning. Tvärtom ansågs en framgångsfaktor vara just att kommunerna och biblioteken själva fick utforma insatser utifrån sina behov.

Ansökningsförfarandet har utformats utifrån att kommunerna har olika behov och förutsättningar för sin biblioteksverksamhet. Med utgångspunkt i bibliotekslagen kan kommunerna söka för olika typer av insatser med syfte att öka utbud och tillgänglighet, och insatserna kan utveckla redan pågående verksamhet. De behöver alltså inte ha formen av ett tidsbegränsat projekt. Långsiktighet är önskvärt.

I februari 2021 anordnade Kulturrådet ett webinarium om Stärkta bibliotek 2021–2023 med fokus på ansökningsomgången 2021. Under webinariet fanns det möjlighet att ställa frågor till handläggare. Vi spred även information till landets kommuner med hjälp av den regionala biblioteksverksamheten.

Under första året i den nya omgången av Stärkta bibliotek har 242 av landets 290 kommuner sökt. Söktrycket har alltså varit fortsatt högt, trots en kraftig påverkan från pandemin.

Stärkt kommunal biblioteksverksamhet

Fördelningen av cirka 145 miljoner kronor till kommunerna 2021 har skett genom ett ansökningsförfarande som öppnar för att kommunernas olika behov gällande folkbibliotek kan få utrymme. Vid fördelningen för 2021 har vi, liksom tidigare år, utgått från följande frågor när vi bedömt ansökningar:

- Har kommunen en aktuell biblioteksplan?
- Utgår de insatser kommunen söker för från bibliotekslagen?
- Uppfyller ansökan bidragets syfte att öka utbud och tillgänglighet?
- Riktat sig insatsen till en eller flera prioriterade grupper?
- Hur ser förhållandena ut vad gäller befolkningstäthet och demografi?
- Hur ser kommunens behov ut?
- Hur motiveras insatsen utifrån en omvärldsbevakning?
- Är insatsen även av regionalt eller nationellt intresse?
- Förväntas insatsen ge positiva effekter också på lång sikt?

Ansökningarna visar tydligt att kommunerna står inför olika typer av utmaningar och behöver bidrag för olika typer av insatser. Utifrån ansökningarna har det varit möjligt att se tendenser och vilka behov av förstärkning kommunerna har för sin folkbiblioteksverksamhet.

Kategorier av folkbiblioteksutveckling

Redan under satsningens första år (2018) beslutade vi att dela in ansökningarna i kategorier för att få en tydligare överblick och även lättare kunna se förändringar i vilka insatser kommunerna ville göra på sina bibliotek.

Dessa tio kategorier framgår även i ansökningsomgången 2021 och illustrerar bredden och mångsidigheten i folkbiblioteksuppdraget. Även inom de olika utvecklingsområdena är variationerna stora.

Kategorier av folkbiblioteksutveckling	
Biblioteket i samhället	Meröppet
Biblioteksrummet	Nationella satsningar
Breddad kompetens	Satsningar för unga
Digitala satsningar	Språkutveckling
Läsfrämjande	Uppsökande verksamhet

Kategorierna, och därmed insatserna, visar samma bredd och mångsidighet som folkbibliotekens uppdrag. I de skilda kategorierna framträder dock ett gemensamt behov av högre personaltäthet, ändamålsenliga lokaler samt en önskan såväl att öppna upp biblioteksrummet som att arbeta uppsökande för ett ökat utbud och ökad tillgänglighet.

Uppföljningen av Stärkta bibliotek visar att antalet ansökningar inom respektive kategori varit relativt stabilt de tre första åren (2018–2020). En förändring som dock är påvisbar är att andelen ansökningar gällande kognitiv tillgänglighet i biblioteksrummet ökade och att andelen ansökningar som gällde språkutveckling, främst för nyanlända, minskade något.

Stärkta bibliotek – ansökningsomgången 2021

Covid-19-pandemin har lett till att flera bibliotek fått planera om sina insatser och senarelägga vissa aktiviteter. Samtidigt har satsningar på digitalt läsfrämjande ökat. Även olika insatser som gör att man kan hämta färdigpackade påsar med böcker på biblioteket ("take away") och insatser av typen *Boken kommer* har ökat under pandemin, särskilt under de perioder när en del bibliotek varit stängda.

Inför utlysningen 2021 tryckte vi extra hårt på satsningar för bibliotekslagens prioriterade målgrupper, eftersom pandemin har visat att dessa grupper står ännu längre från bibliotekens utbud när bibliotek stänger eller när arrangemang och aktiviteter för dessa grupper ställs in. Ett utdrag från utlysningstexten inför 2021 lyder:

Det går att få bidrag för satsningar som stärker folkbiblioteken i kommunen. Utgångspunkten för satsningarna ska vara de verksamhetsområden och grupper som pekas ut i bibliotekslagen. Barn och ungdomar, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska är grupper som pekas ut som prioriterade i bibliotekslagen. Vi ser exempelvis gärna ansökningar som vill öka den kognitiva tillgängligheten på biblioteket eller som riktar sig till ungdomar och ungdomars läsning.

Med utgångspunkt i de tio kategorierna ovan ser vi en fortsatt ökning för 2021 vad gäller kognitiv tillgänglighet och ytterligare en minskning av insatser till personer med annat modersmål än svenska. Även KB:s rapport *Trender i planerna 2020*, publicerad våren 2022, konstaterar att mångspråks-satsningar och insatser för nyanlända inte har lika stort utrymme i biblioteksplanerna 2020 som vid deras analys 2017.¹

Det finns flera exempel på intressanta insatser för och med ungdomar vad gäller ungdomars läsning eller biblioteksanvändning, men fortfarande dominerar insatser för barn i målgruppen barn och unga. En nyhet är att flera bibliotek avser att samarbeta med kommunens fritidsverksamhet för att nå både barn och unga.

Folkbiblioteken kan uppleva att antalet prioriterade målgrupper är många eftersom varje grupp även innefattar undergrupper och "dubbelt prioriterade" som kan ha skiftande behov av biblioteksverksamhet. En större satsning på en målgrupp ett år kan därmed medföra att andra satsningar får vänta. Styrdokument och planering är viktiga förutsättningar för att tillgodose allas behov, och långsiktighet krävs.

Den stora ökningen för år 2021 gäller insatser som rör pandemin, där bidrag från Stärkta bibliotek söks som resurs för omställning och för planerad återstart.

---

1. Kungliga biblioteket (2022). *Trender i planerna 2020*, sid. 19.

Fördelning

Inför 2021 var söktrycket hårt. Det inkom 258 ansökningar, varav 16 i partnerskap, från 242 kommuner. Totalt ansökt belopp uppgick till 243 151 670 kronor och totalt beviljat belopp blev 148 737 000 kronor. På grund av pandemin valde några kommuner att återbetala projektmedel från tidigare år, vilka då kunde ingå i bidragssumman för 2021. Det förklarar varför det totalt beviljade beloppet är något högre än 145 miljoner kronor.

Även vid 2021 års fördelning har Kulturrådet prioriterat kommuner som väl uppfyller bidragets ändamål samt kommuner som riktar sina insatser till prioriterade grupper och då speciellt vad gäller kognitiv tillgänglighet och ungdomar. Därtill prioriterades insatser som bedöms ge långsiktiga positiva effekter i kommunerna liksom insatser av nationellt intresse. Större biblioteksrenoveringar prioriterades inte.

Behoven som uttrycks i ansökningarna är stora och varierade. Kommunerna beskriver den insats de önskar göra utifrån kommunens behov och argumenterar för varför insatsen bör få bidrag från Kulturrådet. Bland annat ser man behov av digital omställning, uppsökande verksamhet i olika former, tillgänglighetssatsningar samt satsningar på ungdomar och på nationella minoriteter.

En del bibliotek söker för insatser som inbegriper hela bibliotekets verksamhet, men för de flesta är fokus ett eller ett par områden för biblioteksverksamheten. Många bibliotek söker för att fortsatt göra om eller inreda bibliotekslokalen eller delar av den samt för meröppet, det vill säga möjligheten att hålla bibliotekslokalen öppen utan personal. Vi ser även insatser för att etablera eller stärka lokal samverkan.

I beredningen av ansökningarna bedömde vi huruvida insatserna utgår från behov hos kommunernas invånare, om de är grundade i en omvärldsanalys och på vilket sätt insatserna gör att biblioteksverksamheten når fler. Bedömningen grundade sig på hur väl ansökningarna överensstämde med bidragets ändamål, övriga krav i förordningen, Kulturrådets prioriteringar och urvalsgrunder samt övriga krav som regeringen ställer på Kulturrådets bidragsgivning.

På grund av pandemin beslutade Kulturrådet att under denna ansökningsomgång acceptera nyss utgångna biblioteksplaner som underlag för vår bedömning, i de fall där beslut ännu inte kunnat fattas om en ny biblioteksplan.

Kommuner i partnerskap 2021

Kommunerna har även tidigare haft möjlighet att söka i partnerskap mellan två eller flera kommuner. Under pandemin har dock flera insatser i partnerskap som påbörjats 2018–2020 blivit försenade eftersom kommunerna har behövt fokusera på det egna, interna arbetet i en kris. Bibliotekschefer vittnar om att de deltagit i det kommunövergripande arbetet kring pandemin, vilket tagit tid och resurser från ordinarie verksamhet och från samarbetet med andra kommuners bibliotek.

Trots pandemin inkom 16 ansökningar i partnerskap 2021. Några exempel:

- Mjölby bibliotek ansökte tillsammans med Vadstena och Boxholm för ett gemensamt projekt kring digital delaktighet och digitalt skapande.
- Åtta kommuner i Mellansjö (Skaraborg) ansökte tillsammans om metoden *Shared Reading* som innebär högläsning i grupp som läsfrämjande och biblioterapi.
- Högsby har tillsammans med Hulfsfred fortsatt insatser på gång för personer med annat modersmål än svenska.
- Jönköping, Värnamo och Eksjö samarbetar kring en digital litterär app.

Nationella satsningar 2021

Det finns även exempel på ansökningar som gäller över övergripande, nationella satsningar:

- E-tjänsten *Världens bibliotek* har sökt och beviljats medel från Stärkta bibliotek sedan 2018 för att öka utbudet av digitala medier och utbudet av böcker på andra språk än svenska. Tjänsten fick medel även 2021.
- Enskilda kommuner, till exempel Huddinge, har gjort insatser med ett nationellt intresse där insatsen kan bidra till bibliotekssektorns utveckling vad gäller bland annat statistik, tillgänglighet, mångspråk och delaktighet. Kommunen påbörjade sitt arbete 2018–2020 och har sökt och beviljats medel för fortsatt arbete även 2021.
- Göteborg har tillsammans med Kungsbacka och Alingsås ansökt om och fått medel för att tillsammans med Bibliotekshögskolan i Borås genomföra utbildningar för biblioteksvårdare i form av personal som talar andra språk än svenska och som kan guida biblioteksbesökare. Insatsen inleddes under Stärkta biblioteks första tre år och kommer nu att breddas så att fler kommuner kan ansluta. Pandemin kan dock komma att försena denna insats.

Personal på biblioteket

Nästan oavsett vilken inriktning insatserna gäller är det tydligt att biblioteken behöver mer personal. Att söka om bidrag för att anställa bibliotekarier är vanligast, gärna då specificerat som socialbibliotekarie, landsbygdsbibliotekarie eller ungdomsbibliotekarie.

Flera andra yrkeskategorier efterfrågas också till de planerade insatserna, till exempel it-pedagoger, fritidspedagoger, mediepedagoger, småbarnspedagoger och flerspråkiga biblioteksvårdar. Det behövs även konsulter för olika projekt, till exempel tillgänglighetskonsulter, webbkonsulter, konsulter för att skapa rum och konsulter för att ta fram digitala kartor. Flera olika typer av kompetenser tycks alltså behövas för att utveckla biblioteksverksamheten och för att nå fler.

Personalen bidrar också till långsiktighet men många av dem som rekryterats inom Stärkta bibliotek är tillfällig personal. En möjlighet till fortsatt stöd skulle ge ökad stabilitet och långsiktighet.

Pandemins påverkan på Stärkta bibliotek 2021

Covid-19-pandemin slog hårt mot folkbiblioteken och Stärkta bibliotek. Insatser som beviljats och påbörjats under första omgången 2018–2020 har bromsat upp eller helt pausat. Biblioteken har fått möjlighet att avbryta och återbetala bidrag, men nästan samtliga har valt att skjuta upp arbetet eller ställa om och hitta vägar för genomförande genom nya, ofta digitala, metoder.

Att insatser har skjutits upp syns i antalet ärenden som ännu inte redovisats. Hela 222 insatser för ansökningsomgång 2020 pågår fortfarande och från ansökningsomgången 2019 är fortfarande 52 insatser pågående (siffror från februari 2022).

Men trots att ansökningsomgången för Stärkta bibliotek 2020 skedde mitt under pandemin, och trots att många insatser har fått skjutas upp, var det endast 12 kommuner som avstod från att söka. Även 2021 kvarstod söktrycket med 242 sökande kommuner och beredskapen är stor att fortsatt bedriva utvecklingsarbete för folkbiblioteken.

En farhåga vad gäller pandemin som syntes i ansökningarna 2020, och ännu mer i ansökningarna 2021, är att barnen drabbas extra hårt av begränsade öppettider och restriktioner. Även branschtidningen Biblioteksbladet uppmärksammar det i artikeln *Barnrättsprövningar uteblev i pandemin* och konstaterar:

Nästan alla folkbibliotek i Sverige stängde under en period och vissa har hållit stängt för besök i ett halvår eller mer. Trots att barnkonventionen har varit lag i över ett år verkar inte en enda barnrättsprövning ha gjorts.²

Stärkta bibliotek som krisstöd och återstartsmedel

Det är en utmaning att få barn och unga tillbaka till biblioteket igen efter pandemin – en utmaning som syns i ansökningarna 2021. Flera ansökningar hänvisar också till barnkonventionen för sitt fortsatta utvecklingsarbete.

Redan 2021 märks att bidraget Stärkta bibliotek har funktionen av ett krisstöd eller stöd för återstart i flera kommuner och det är sannolikt att detta blir ännu tydligare i ansökningsomgångarna 2022 och 2023. Biblioteken har inga andra särskilda statliga medel som krisstöd och i nuläget finns inget förslag på någon särskild satsning för återstart av biblioteken. Stärkta bibliotek kan mycket väl komma att fylla den funktionen.

---

2. www.biblioteksbladet.se/nyheter/barnrattsprovningar-uteblev-i-pandemin/
Hämtad 2022-02-20.

Omvärlden i ansökningarna

Den 1 januari 2020 blev FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen) svensk lag. Det innebär att barnens rättigheter ska beaktas vid avvägningar och bedömningar vid beslut som rör barn, vilket innebär ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet.³ Därtill innefattar Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling såväl den ekonomiska som den sociala och den miljömässiga hållbarheten.⁴

I ansökningsomgången 2021 finns allt fler hänvisningar till styrdokument och agendor utöver bibliotekslagen och de kommunala biblioteksplanerna. Främst är det barnkonventionen som lyfts men även Agenda 2030. Även biblioteksplanerna i sig hänvisar alltmer till barnkonventionen och Agenda 2030 enligt rapporten *Trender i planerna 2020*, vilket visar att ansökningarna till Stärkta bibliotek ofta bygger på den kommunala biblioteksplanen.

Folkbiblioteken har flera insatser inom Stärkta bibliotek som gäller hållbarhet respektive barnrättsperspektivet. Vi har därför för avsikt att under 2022 följa upp och undersöka bibliotekens verksamhet kopplat till barnkonventionen, och då särskilt under pandemin, samt hur biblioteken relaterar till Agenda 2030 och de globala målen i sitt arbete.

---

3. www.regeringen.se/regeringens-politik/barnkonventionen-som-svensk-lag/
Hämtad 2022-02-20.

4. www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/
Hämtad 2022-02-20.

Inför Stärkta bibliotek 2022

Ansökningsomgången 2022 pågår 8 mars till 5 april och beslut tas i mitten på juni. En genomgång av ansökningar 2022 har därför inte varit möjlig inför den här delredovisningen. Däremot kan vi redovisa det förarbete som gjorts inför utlysningen.

Inför 2022 har vi tagit fasta på uppföljningen av Stärkta bibliotek 2018–2020, vilken konstaterar att det finns utvecklingspotential som rör hur insatserna förhåller sig till forskning och omvärld. Redan 2021 såg vi hur ansökningar förhåller sig till olika styrdokument som barnkonventionen och Agenda 2030, och under 2022 har vi valt att förstärka vikten av att i högre grad koppla projekten till befintlig forskning, omvärldsbevakning och användarstudier, med syftet att öka bibliotekens dialog och användarnas delaktighet i bibliotekens verksamhet.

Från den regionala biblioteksverksamheten har det framkommit en viss oro för att mindre kommuner inte har resurser för sådan omvärldsbevakning; tiden räcker inte till och personalen måste prioritera öppethållande framför att ta del av forskning.

Vi tror inte att det behöver vara ett problem för biblioteken att ansöka, eftersom regional biblioteksverksamhet utgör ett stöd. Vi bedömer alltid en ansökan utifrån bibliotekets egna förutsättningar, och Stärkta bibliotek ska dessutom fördelas över hela landet. Däremot vill vi lyfta det som ett tecken på ett större problem: Hur ska utbud och tillgänglighet till folkbibliotek öka och hur ska biblioteken kunna utvecklas och vara relevanta om inte samtliga kommuner har resurser till kontinuerlig omvärldsbevakning och kompetensutveckling?

Stärkta bibliotek i biblioteksstatistiken

Inför denna delredovisning har vi i dialog med KB försökt se om satsningen Stärkta bibliotek gett avtryck i den nationella biblioteksstatistiken. Som uppföljningen av Stärkta bibliotek 2018–2020 visar har antalet bokbilar och boklådcyklar på folkbiblioteken ökat kraftigt 2018–2020.⁵ Detsamma gäller det totala antalet titlar på nationella minoritetsspråk. Så kallade aktivitetstillfällen uppvisar dock en dramatisk minskning under samma period.

Uppgifterna pekar med andra ord åt lite olika håll, vilket förmodligen beror på covid-19-pandemin. Det försvårar olika jämförelser och analyser.

Personalstatistiken har inte påverkats nämnvärt. Samtidigt spelar pandemin in även här, där många insatser i form av till exempel kompetensutveckling och ökad digital kunskap kommer att ge effekter först på sikt. Många insatser har också bromsats upp och redovisningar har försenats.

När det gäller folkbibliotekens ekonomi genomförde Svensk biblioteksörening 2021 en studie av folkbibliotekens ekonomiska förutsättningar sedan 2000.⁶ Denna studie refererades nyligen i Biblioteksbladet när resultatet av den senaste enkätundersökningen om folkbibliotekens resurser presenterades.⁷ Svensk biblioteksörens studie och Biblioteksbladets enkätundersökning pekade båda på en trend mot minskade ekonomiska resurser för folkbiblioteken, även om det finns undantag.

Utöver att titta på KB:s biblioteksstatistik och studierna från Svensk biblioteksörening och Biblioteksbladet har vi jämfört våra bidrag till Stärkta bibliotek med statistiken om samhällets utgifter för kultur, där kommunernas utgifter för folkbibliotek ingår.⁸ Syftet har varit att se om det kan finnas något samband mellan fördelningen av bidragen till Stärkta bibliotek och utvecklingen av kommunernas egna biblioteksbudgetar, till exempel om det skulle kunna ha skett någon undanträngningseffekt eller om Stärkta bibliotek i stället kan ha lett till ökad samfinansiering.

Figur 1 nedan visar utvecklingen av kommunernas nettokostnader för folkbibliotek 2017–2020 i relation till hur mycket bidrag från Stärkta bibliotek de har fått, räknat som andel av deras kommunala utgifter över perioden 2018–2020.

Det framgår inte någon tydlig trend vad gäller minskade eller ökade kommunala biblioteksutgifter vid en högre andel beviljade bidrag från Stärkta bibliotek. För två tredjedelar av kommunerna utgör stärkta biblioteksbidraget mindre än 10 procent av de kommunala kostnaderna och det är stor spridning avseende om dessa kommuner ökat eller minskat sina kommunala kostnader för folkbibliotek 2017–2020.

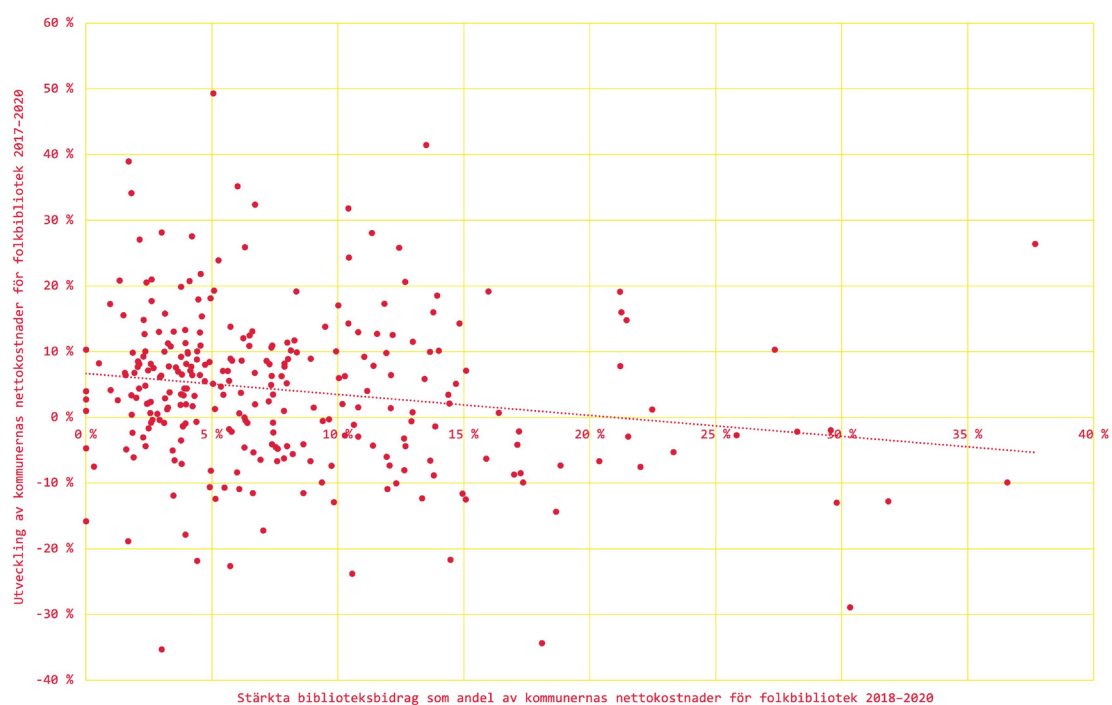
5. www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/starkta-bibliotek/starkta-bibliotek.pdf Hämtad 2022-02-14.

6. www.biblioteksfor.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2021/06/ekonomi-20-ar.pdf Hämtad 2022-02-14.

7. www.biblioteksbladet.se/nyheter/strypt-budget-for-var-tionde-folkbibliotek/?utm_medium=email&utm_source=Ungapped&utm_campaign=Krypt+budget+p%C3%A5+var+tionde+bibliotek&ug_cid=d068c361-d1d7-4149-8104-91bc07dac50f Hämtad 2022-02-14.

8. kulturanalys.se/publikation/samhallets-utgifter-for-kultur-2020/ Hämtad 2020-02-21.

Stärkta bibliotek 2021–2023

Figur 1. Jämförelse mellan hur kommunernas nettokostnader för folkbibliotek utvecklats 2017–2020 i relation till hur mycket stärkta biblioteksbidrag de fått räknat som andel av deras kommunala nettokostnader över perioden 2018–2020.

Myndighetssamverkan – Angelägen forskning

Inom Stärkta bibliotek ryms förutom bidragsdelen även möjlighet till kunskapsinhämtning och kunskapsspridning, och 2021 inledde Kulturrådet tillsammans med KB en satsning på *Angelägen forskning*, som är ett livesänt forskarforum för stärkta bibliotek.

Inom ramen för *Angelägen forskning* presenteras och diskuteras aktuell forskning som fortbildning för biblioteksmedarbetare. Det digitala samtalet spelas in och görs tillgängligt i efterhand genom den digitala lärplattformen Digiteket.⁹ Vid varje tillfälle bjuds olika forskare in. Hösten 2021 anordnades två tillfällen:

- *Meröppet bortom tekniken* (den 28 oktober).
- *Forskning och omvärldsbevakning på folkbibliotek* (den 15 december).

Deltagarna har möjlighet att ställa frågor till forskarna och i Digiteket uppmuntras biblioteksmedarbetare att fortsätta diskussionen på hemmaplan som kompetensutveckling och för att utveckla biblioteksverksamheten.

Under 2022 och 2023 planerar Kulturrådet och KB att anordna fem tillfällen per år, bland annat på teman som rör medie- och informationskunnighet (MIK), tillgänglig läsning och bibliotek i glesbygds- miljöer.

---

9. De inspelade samtalen finns tillgängliga på webbsidan digiteket.se/angelagenforskning/

Återstart för biblioteken

Syftet med Stärkta bibliotek är att öka utbudet och tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet i hela landet. Pandemin har dock inneburit att flera insatser behövt bromsas upp, omvandlas till digitala lösningar eller ställa om helt. Bidraget har därför på många håll varit välkommet som krisstöd, och redan i ansökningsomgången 2021 ser vi önskemål om att använda Stärkta bibliotek som ett bidrag att starta upp under och efter covid-19-pandemin.

Betänkandet *Från kris till kraft. Återstart för kulturen* (SOU 2021:77) lämnades till regeringen och dåvarande kulturminister Amanda Lind den 30 september 2021.¹⁰ Utredningen föreslår bland annat att regeringen gör en tvåårig satsning på kultursektorns återstart efter covid-19-pandemin och därefter långsiktigt förstärker kultursektorns ekonomiska förutsättningar. Utredningen innehåller inget förslag om fördelning av stimulansstöd eller om återstarts- och utvecklingsstöd till folkbiblioteken. Stärkta bibliotek kan komma att ses som en möjlighet att söka medel för återstart.

Utredningen visar att Stärkta bibliotek redan har haft betydelse för omställning i samband med pandemin och beskriver hur kulturen fick ställa om till nya sätt att arbeta, inte minst genom till digitala och uppsökande lösningar. Utredningen konstaterar att just biblioteken var den instans som agerade snabbast och redan våren 2020 lyckades ställa om i mångt och mycket.

När det gäller *varför* biblioteken var först ut konstaterar utredningen följande:

Enligt våra intervjuer med företrädare för bibliotekssektorn beror bibliotekens snabba och kreativa beredskap på att sektorn de senaste åren har arbetat fram en gemensam, strategisk praxis vad gäller kunskapsöverföring biblioteken emellan, även internationellt. En annan faktor som lyfts fram som en förklaring för det snabba agerandet är att bibliotek från hela landet under ett antal år har kunnat söka utvecklingsstöd från Kulturrådet för att pröva nya idéer, och därmed hade man redan provat olika uppsökande arbetssätt.¹¹

Precis som uppföljningen av Stärkta bibliotek 2018–2020 visar citatet att Stärkta bibliotek har skapat förutsättningar för flexibilitet och fört med sig en beredskap för förändring och utveckling för folkbiblioteken. Detsamma borde gälla när biblioteken ska ställa om för en återstart under förutsättning att medel från Stärkta bibliotek fortsatt fördelas.

Folkbibliotek bidrar till att uppfylla de kulturpolitiska målen om delaktighet, där bibliotekens verksamhet främjar allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och utveckling av sina skapande förmågor. Många bibliotek, särskilt i små kommuner, fungerar också som lokala kulturinstitutioner och därmed är det särskilt viktigt att se en återstart för biblioteken som en återstart för kulturen.

---

10. www.regeringen.se/491cf0/contentassets/00b588b1b18d4788a-9556917ed02271d/statens-kulturrad.pdf Hämtad 2022-02-22.

11. *Från kris till kraft. Återstart för kulturen* (SOU 2021:77) s. 214.

Avslutande reflektioner

Satsningen Stärkta bibliotek har bidragit till ökat utbud och ökad tillgänglighet till folkbiblioteksverksamhet i hela landet. Att insatserna har varit lokalt initierade gör att de verkligen kan planeras utifrån lokala behov. Trots att Stärkta bibliotek inte i första hand är en kompetensutvecklings-satsning har de olika projekten lett till ett lärande och en ökad flexibilitet, och det blev synligt i bibliotekens beredskap att ställa om i samband med pandemin. Det kan även få stor betydelse i en återstart och omstart efter pandemin.

Uppföljningen av Stärkta bibliotek 2018–2020 pekade på en utvecklingspotential bland annat i form av ökad samverkan, efterfrågad kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte. Det tar vi med oss i det fortsatta arbetet med bidragsomgången 2021–2023. Vi ser även att den regionala biblioteksverksamheten har en betydelsefull roll.

Regional biblioteksverksamhet

Kulturrådet har haft regelbunden kontakt och avstämning med den regionala biblioteksverksamheten gällande Stärkta bibliotek 2018–2020 och även inför ansökningsomgången 2021 och planeringen inför kommande år. Det finns flera exempel på hur olika regioner delar erfarenheter och insatser från Stärkta bibliotek. Några exempel:

- Region Jämtland Härjedalen har tillsammans med Region Dalarna och Region Västernorrland ordnat en konferens tillsammans för att dela erfarenheter från kommunerna kring såväl KB:s satsning *Digitalt först – med användaren i fokus* som Stärkta bibliotek.
- Västra Götalandsregionen har tillsammans med Högskolan i Borås gjort en studie av bibliotekens uppsökande verksamhet, där Stärkta bibliotek tas upp.¹²

Vi menar att regional biblioteksverksamhet har potential att få större betydelse för folkbibliotekens omvärldsbevakning och för kunskapsspridning av lärdomar från Stärkta bibliotek. Vi uppmuntrar därför kommunerna att ta stöd av den regionala biblioteksverksamheten.

Samverkan mellan myndigheter

Relationen mellan Kungliga biblioteket och Kulturrådet stärktes de tre första åren med Stärkta bibliotek och vår erfarenhet är att samverkan mellan myndigheter gynnas av att samarbete sker kring en konkret insats. Under 2021 har samarbetet ytterligare fördjupats och tagit form i den gemensamma satsningen *Angelägen forskning*.

Folkbiblioteken och bidragen

Något som har framkommit är att det är arbetskrävande och svårt att få överblick när flera statliga bidrag är riktade till kommuner, också flera bidrag specifikt riktade till folkbibliotek. Det är särskilt en utmaning för mindre kommuner som uttryckt önskemål att kunna söka för det som gäller folkbiblioteksverksamhet inom ett och samma bidrag. Trots det ser vi fortsatt ett högt söktryck inom Stärkta bibliotek, där även mindre kommuner ansöker i stor utsträckning.

---

12. www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1606812/FULLTEXT01.pdf
Hämtad 2022-02-20.

Nationella satsningar

Inom Stärkta bibliotek stöds den nationella e-tjänsten *Världens bibliotek*. Tjänsten tillgängliggör e-medier på andra språk än svenska, vilket möter det behov av mångspråkig biblioteksverksamhet som finns i samtliga svenska kommuner. Kulturrådet bedömer att den här typen av nationella, digitala tjänster kommer att behöva nationellt stöd också framöver och då i en annan form än tillfälliga projektmedel.

Kunskapsspridning

Större spridning av erfarenheter som gjorts utifrån olika insatser runt om i landet ökar sannolikt effekten av Stärkta bibliotek och Kulturrådet publicerar kontinuerligt inspirerande exempel på webbplatsen.¹³

Under 2021 har vi sett över om det finns fler möjligheter att sprida metoder och lärande samt skapa länkar mellan forskning och praktik. Tillsammans med Kungliga biblioteket har vi även inlett *Angelägen forskning*, som är ett forskarforum för Stärkta bibliotek. Denna satsning kommer att fortsätta med cirka fem tillfällen per år.

Långsiktighet

Uppföljningen av Stärkta bibliotek 2018–2020 visar att det finns ett lärande och en stärkt kunskap hos bibliotekspersonalen som en följd satsningen. Det, tillsammans med de relationer som byggts upp inom och mellan kommuner, tyder på långsiktighet.

Att liknande trender går att se såväl i ansökningar till Stärkta bibliotek som i biblioteksplanerna tyder på att de statliga satsningarna verkligen förstärker en inriktning som är kommunalt förankrad i ett långsiktigt utvecklingsarbete. Betydelsen av Stärkta bibliotek syns också i planerna.

Pandemin har visat att biblioteken är flexibla och snabba till omställning, men pandemin har också fört med sig att stora resurser behövs till nya metoder och till en återstart för att få tillbaka användare som man har tappat, och då särskilt bland prioriterade målgrupper.

Under pandemin har Stärkta bibliotek varit ett krisstöd eller återstartsstöd, likväl som ett utvecklingsbidrag. Men utveckling kräver tid och kontinuitet och för många av landets kommuner krävs fortsatt statligt stöd, såväl under pandemin som för en återstart och för fortsatt biblioteksutveckling.

Eget lärande

Ett så stort bidrag som riktar sig till kommuner ger ytterligare insikter om utmaningarna med flernivåstyrning och att det kräver eftertanke och dialog mellan de olika nivåerna kommun, region och nationell nivå. Vår förståelse har ökat för kommunernas svårigheter att orientera sig i och formulera ansökningar till många olika bidrag, och frågan om hur kommunernas sökande av bidrag skulle kunna underlättas har varit uppe till diskussion.

---

13. www.kulturradet.se/i-fokus/lasframjande/starkta-bibliotek---hitta-inspiration/, Hämtad 2022-02-20.

Framför allt har vi fått inblick i och kunskap om den bredd av insatser som folkbibliotek arbetar med utifrån bibliotekslagen för att öka utbud och tillgänglighet till folkbiblioteken.

Mer kunskap

Ansökningar och redovisningar från Stärkta bibliotek är ett material som växer. Efter 2021 och 2022, och så småningom ytterligare år, går det säkerligen att se både en utveckling och en förändring. Det vore därför intressant med en större undersökning av ansökningar och redovisningar med fokus på folkbibliotekens sätt att ställa om vid pandemin och återstarta med hjälp av medel från Stärkta bibliotek.

Slutord

Vi ser ett behov av fortsatt stöd för folkbiblioteksutveckling till kommunerna. Vi ser även att medel från Stärkta bibliotek har en viktig roll att fylla för bibliotekens arbete under och efter pandemin. Även för bibliotekssektorns behov av en starkare infrastruktur har Stärkta bibliotek varit ett viktigt bidrag för folkbiblioteken.

I budgetunderlaget för 2023–2025 äskar Kulturrådet om 150 miljoner kronor per år för anslag 1:2 för att kunna satsa långsiktigt på utvecklingsbidrag till folkbiblioteken genom Stärkta bibliotek. Det finns en stor potential i fortsatta utvecklingsmedel till kommunerna kopplat till Kulturrådets läsfrämjande uppdrag.

En långsiktig fortsättning på Stärkta bibliotek gör det möjligt för Kulturrådet att samla och förenkla de olika statsbidragen till folkbibliotek och fortsatt bygga en stabil samverkan med Kungliga biblioteket. Vi ser att en återstart för biblioteken är en återstart för kulturen i hela landet.

Ett år med biblioteksguide i Borlänge

Borlänge bibliotek ansökte till Stärkta bibliotek om medel för en projektanställd somalisktalande biblioteksguide. Personen skulle ha sin hemvist i Västra Borlänge och man ville nå personer med annat modersmål än svenska, och då speciellt somalisktalande.

I Borlänge har nästan en fjärdedel (24,9 procent) av invånarna bakgrund i ett annat land, vilket medför både möjligheter och utmaningar. De flesta med utländsk bakgrund kommer från Somalia – ett land där utbildningssystemet slagits i spillror på grund av inbördeskrig.

Under det senaste årtiondet har det bildats segregerade områden med socioekonomiskt svaga grupper i västra Borlänge. Detta har skapat problem som trångboddhet, arbetslöshet och barnfattigdom.

”En somalisktalande biblioteksguide är en viktig pusselbit för att göra biblioteket tillgängligt för alla.”

Det här söktes bidrag för

Borlänge bibliotek ansökte i sin andra ansökan till Stärkta bibliotek om medel för en projektanställd somalisktalande biblioteksguide. Personen skulle ha sin hemvist i Västra Borlänge och man ville nå personer med annat modersmål än svenska, och då speciellt somalisktalande. Även medel för fortsatt projektledarskap söktes, eftersom man har sett hur värdefullt det är med en projektledare som driver projektet och biblioteket har begränsade resurser.

Liliane Tunell, bibliotekschef säger:

– Med en somalisktalande biblioteksguide når vi en målgrupp som vi skulle ha svårt att nå annars. Det är en viktig pusselbit för att göra biblioteket tillgängligt för alla.

Så här användes bidraget

Under det första året med medel från Stärkta bibliotek genomfördes en kartläggning av biblioteksbehovet i Västra Borlänge. Kartläggningen visade att det fanns en rad barriärer hos invånarna i området mot att använda biblioteket:

- Man känner inte till biblioteket, vad som finns och erbjuds gratis där
- Det saknas förtroende för biblioteket
- Läsiintresset och läsvanan är låg
- Få visste att läsning är viktig för språkinläringen och att det är viktigt att läsa för barnen
- Läslusten har aldrig riktigt väckts
- Få läser skriftlig information

Genom kartläggningen fick man veta att ett sätt att överkomma dessa barriärer är att ta hjälp av en så kallad brobyggare som är förtroendeingivande, som kan språket och kulturen och som har ett stort kontaktnät på området.

Carina Lindstedt, bibliotekarie, berättar:

Ugbad Ali, biblioteksguide på Borlänge bibliotek.

– När cirka en fjärdedel av vår kommuns invånare har ett annat modersmål än svenska och därigenom tillhör en prioriterad grupp enligt bibliotekslagen ansåg vi att vårt bibliotek behövde en gedigen grund att utgå ifrån för att kunna utveckla arbetet gentemot denna grupp: Vilka behov fanns? Vilka aktörer fanns för oss att samverka med? Vad pågick redan? Vi kom fram till att en kartläggning skulle kunna vara en grund för att arbeta strategiskt och långsiktigt med denna grupp.

Hon fortsätter:

– Kartläggningen gav värdefull och ny kunskap samt vägar till nya och viktiga kontakter att samverka med.

En biblioteksguide anställdes som resurs

I en andra ansökan till Stärkta bibliotek söktes medel för att anställa en somalisktalande brobyggare – en biblioteksguide – och i augusti 2020 började Ugbad Ali som biblioteksguide på biblioteket. Hon arbetar vanligtvis inom utbildning och brinner för läsning.

En del av biblioteksguidens introduktion på biblioteket bestod av en utbildning i bibliotekskunskap som Borlänge bibliotek själva skapat utifrån råd från Ola Pilerots rapport *Nyanlända biblioteksguider*. I utbildningen ingår bland annat en genomgång av bibliotekslagen och demokratiska värderingar.

Projektet började bra. Ugbad hade pass i biblioteket som extra resurs och det startades aktiviteter som läxhjälp och bokcirkel samtidigt som man var ute och informerade på andra verksamheter.

Corona ledde till digital omställning

När coronasituationen förvärrades och restriktionerna skärptes gick det inte längre att hålla öppet eller ta emot grupper. Då ställdes det om till digital verksamhet och tack vare Ugbad's ihärdiga arbete med att lära personer som är ovana vid digital teknik att ha digitala möten lyckades hon anordna digitala aktiviteter.

Digitala föreläsningar och sagostunder arrangerades för målgruppen. Stödmaterial togs fram på bibliotekets webbplats, genom en Ny i Sverige-flik med tips på böcker, användbara länkar och instruktionsvideor på flera språk för att använda bibliotekets digitala tjänster.

Arbetet blir nu en modell för andra

Borlänge bibliotek förstod tidigt att det inte går att ta för givet att alla känner till vad ett bibliotek är. Det behövs stöd för att använda biblioteket.

För att verkligen kunna nå målgruppen är det viktigt att hitta rätt person som biblioteksguide. Det måste vara någon som andra känner förtroende för, som har ett stort kontaktnät och som brinner för läsfrämjande.

De har också lärt sig att anpassa planer efter behov och omständigheter. Det går inte att utgå från att man vet vad en målgrupp behöver eller vill ha.

Högskolan Dalarna och Länsbibliotek Dalarna har utfört följeforskning på Borlänge biblioteks år med en biblioteksguide och en rapport ska komma inom kort. Rapporten kommer även att innehålla en modell som andra bibliotek kan använda i sitt arbete.

En västerbottnisk solnedgångsbild från när den samiska kulturbussen Julla Májja är ute och åker.

Röster från biblioteken

Kulturrådet publicerar kontinuerligt inspirerande exempel på webbplatsen. Där finns nu över 30 berättelser från bibliotek om hur de har arbetat med Stärkta bibliotek-bidraget.

”Satsningen har inneburit ett långsiktigt och målmedvetet arbete för att förbättra biblioteksverksamhetens relevans och tillgänglighet för invånarna.”

Kristina Elding, utvecklingsledare på folkbiblioteken i Lund

”Allra viktigast är att projektet bidragit till att vi lyckas uppfylla vårt uppdrag så som det formuleras i bibliotekslagen: att nå de prioriterade grupperna.”

Anna Gullstrand, chef för biblioteket i Skövde

”Vi får lyssna på olika röster som berättar om platser i en skenbar periferi, om stad och land, om klass och kön. Och förresten: vem bestämmer egentligen vad som är centrum och periferi?”

Lisa Ångman, chef Ljusdals bibliotek om en programserie de arrangerat

Skaparverkstad på Ljusdals bibliotek. Foto: Anna Åhlen.

"Under pandemin blev behovet av digital utrustning och kompetens ännu tydligare. Plötsligt var det inte bara kommuninvånarna som behövde hjälp med det digitala utan även andra kommunala verksamheter."

Karin Rytter, bibliotekschef i Älvdalens kommun

"Vi har fått användbara tips och en tilltro till att man grejar det här. Man kommer även märka att det här arbetssättet funkar för många barn, inte bara för funkisbarn."

Christina Johnson på Stockholms stadsbibliotek om projektet Bibblan funkar som möjliggjordes genom Stärkta bibliotek-bidraget

"Att öppna folks tankar och bredda perspektiven är det primära med satsningen."

Eva Conradzon, projektledare för Julla Májja, den samiska kulturbussen som besöker åtta kommuner Västerbottens län

Läs mer
www.kulturradet.se/inspirerande_bibliotek

Referenser

Rapporter, remisser och redovisningar

Begripsam. 2020. *Kognitiv tillgänglighet på bibliotek – en kunskapsöversikt*.

Högskolan i Borås. 2021. *Stärkta bibliotek – uppföljning av satsningen Stärkta bibliotek 2018–2020*, www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/starkta-bibliotek/starkta-bibliotek.pdf
Hämtad 2022-02-14.

Kulturrådet. 2019. *Stärkta bibliotek – första året*, delredovisning.

Kulturrådet. 2021. *Stärkta bibliotek 2018–2020*, redovisning.

Kulturrådet. 2022. *Yttrande över betänkandet Från kris till kraft – Återstart för kulturen*.
www.regeringen.se/491cf0/contentassets/00b588b1b18d4788a9556917ed02271d/sta-tens-kulturrad.pdf Hämtad 2022-02-22.

Kungliga biblioteket. 2022. *Trender i planerna 2020*.

Linnéuniversitetet. 2019. *Folkbibliotek i glesbygd – kunskapsläge och praktiska erfarenheter*.

Myndigheten för Kulturanalys. 2021. *Samhällets utgifter för kultur 2020*. kulturanalys.se/publikation/samhallets-utgifter-for-kultur-2020/ Hämtad 2022-02-21.

SOU 2021:77. *Från kris till kraft – Återstart för kulturen. Betänkande*.

Västra Götalandsregionen. 2021. *Ett fenomen i rörelse*. www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1606812/FULLTEXT01.pdf Hämtad 2022-02-20.

Artiklar

Clemens, Annika. 2021. *Barnrättsprövningar uteblev i pandemin*. Biblioteksbladet.
www.biblioteksbladet.se/nyheter/barnrattsprovningar-uteblev-i-pandemin/ Hämtad 2022-02-20.

Biblioteksbladet. 2021. *Pressade resurser för biblioteken varje år sedan millenieskiftet*.
www.biblioteksbladet.se/nyheter/pressade-resurser-for-biblioteken-varje-ar-sedan-millenieskiftet/
Hämtad 2022-02-20.

Röshammar, Martin. 2022. *Strypt budget för var tionde folkbibliotek*. Biblioteksbladet. www.biblioteksbladet.se/nyheter/strypt-budget-for-var-tionde-folkbibliotek/ Hämtad 2022-02-24.

Webbplatser

Digiteket. <https://digiteket.se/angelagenforskning/> Hämtad 2022-02-20.

Kulturrådet, *Inspirerande exempel – Stärkta bibliotek på Kulturrådets webbplats*.
www.kulturradet.se/i-fokus/lasframjande/starkta-bibliotek---hitta-inspiration/
Hämtad 2022-02-20.

Regeringskansliet, *Barnkonventionen som svensk lag*. www.regeringen.se/regeringens-politik/barnkonventionen-som-svensk-lag/ Hämtad 2022-02-20.

Regeringskansliet, *Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling*
www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/ Hämtad 2022-02-20.

Sveriges Riksdag, *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197)*. www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197 Hämtad 2022-02-20.

Svensk biblioteksförning, *Folkbibliotekens ekonomiska förutsättningar sedan 2000: En översikt*.
wwwbiblioteksfor.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2021/06/ekonomi-20-ar.pdf
Hämtad 2022-02-14.

Stärkta bibliotek, fördelning 2021

Län	Kommun	Beviljat belopp kr
Blekinge län	Sölvesborg	450 000
Blekinge län	Karlshamn	750 000
Blekinge län	Ronneby	650 000
Blekinge län	Karlskrona	450 000
Blekinge län	Olofström	350 000
Dalarnas län	Rättvik	110 000
Dalarnas län	Vansbro	450 000
Dalarnas län	Smedjebacken	500 000
Dalarnas län	Ludvika	700 000
Dalarnas län	Gagnef	330 000
Dalarnas län	Säter	610 000
Dalarnas län	Leksand	550 000
Dalarnas län	Falun	900 000
Dalarnas län	Älvdalen	700 000
Dalarnas län	Borlänge	750 000
Dalarnas län	Hedemora	400 000
Dalarnas län	Malung-Sälén	500 000
Dalarnas län	Mora	600 000
Gävleborgs län	Ovanåker	500 000
Gävleborgs län	Söderhamn	650 000
Gävleborgs län	Ovanåker	200 000
Gävleborgs län	Sandviken	600 000
Gävleborgs län	Ljusdal	600 000
Gävleborgs län	Hudiksvall	600 000
Gävleborgs län	Gävle	800 000
Gävleborgs län	Hudiksvall	200 000
Gävleborgs län	Nordanstig	450 000
Gävleborgs län	Ockelbo	110 000
Gävleborgs län	Bollnäs	650 000
Hallands län	Laholm	700 000
Hallands län	Varberg	600 000
Hallands län	Hylte	550 000
Hallands län	Kungsbacka	950 000
Hallands län	Falkenberg	300 000
Hallands län	Halmstad	645 000
Jämtlands län	Härjedalen	700 000
Jämtlands län	Berg	350 000
Jämtlands län	Åre	700 000
Jämtlands län	Krokom	275 000
Jämtlands län	Östersund	1 000 000

Jämtlands län	Bräcke	800 000
Jämtlands län	Ragunda	150 000
Jönköpings län	Habo	300 000
Jönköpings län	Eksjö	125 000
Jönköpings län	Vaggeryd	650 000
Jönköpings län	Aneby	400 000
Jönköpings län	Aneby	300 000
Jönköpings län	Värnamo	800 000
Jönköpings län	Jönköping	100 000
Jönköpings län	Nässjö	250 000
Jönköpings län	Jönköping	650 000
Kalmar län	Mörbylånga	600 000
Kalmar län	Vimmerby	600 000
Kalmar län	Borgholm	600 000
Kalmar län	Oskarshamn	300 000
Kalmar län	Västervik	160 000
Kalmar län	Nybro	600 000
Kalmar län	Mönsterås	250 000
Kalmar län	Torsås	450 000
Kalmar län	Hultsfred	1 100 000
Kronobergs län	Ljungby	1 000 000
Kronobergs län	Alvesta	700 000
Kronobergs län	Tingsryd	650 000
Kronobergs län	Markaryd	300 000
Norrbottens län	Piteå	300 000
Norrbottens län	Älvsbyn	680 000
Norrbottens län	Överkalix	550 000
Norrbottens län	Luleå	480 000
Norrbottens län	Jokkmokk	200 000
Norrbottens län	Arvidsjaur	600 000
Norrbottens län	Arjeplog	700 000
Norrbottens län	Övertorneå	130 000
Norrbottens län	Boden	750 000
Norrbottens län	Kiruna	800 000
Norrbottens län	Kalix	700 000
Norrbottens län	Gällivare	550 000
Norrbottens län	Övertorneå	420 000
Norrbottens län	Haparanda	450 000
Skåne län	Helsingborg	1 200 000
Skåne län	Landskrona	1 100 000
Skåne län	Osby	285 000
Skåne län	Båstad	350 000
Skåne län	Tomelilla	350 000
Skåne län	Lomma	350 000
Skåne län	Staffanstorps	180 000

Stärkta bibliotek 2021-2023

Skåne län	Svedala	375 000
Skåne län	Kristianstad	700 000
Skåne län	Hörby	300 000
Skåne län	Perstorp	450 000
Skåne län	Malmö	2 400 000
Skåne län	Kävlinge	200 000
Skåne län	Örkelljunga	230 000
Skåne län	Malmö	2 500 000
Skåne län	Ystad	700 000
Skåne län	Simrishamn	500 000
Skåne län	Hässleholm	650 000
Skåne län	Sjöbo	500 000
Skåne län	Eslöv	700 000
Skåne län	Trelleborg	210 000
Skåne län	Klippan	500 000
Skåne län	Svalöv	600 000
Skåne län	Lund	550 000
Stockholms län	Nykvarn	275 000
Stockholms län	Täby	650 000
Stockholms län	Sundbyberg	480 000
Stockholms län	Haninge	650 000
Stockholms län	Nacka	550 000
Stockholms län	Södertälje	1 100 000
Stockholms län	Norrtälje	800 000
Stockholms län	Upplands Väsby	650 000
Stockholms län	Sollentuna	400 000
Stockholms län	Österåker	560 000
Stockholms län	Huddinge	1 000 000
Stockholms län	Botkyrka	850 000
Stockholms län	Järfälla	350 000
Stockholms län	Sundbyberg	420 000
Stockholms län	Sollentuna	1 000 000
Stockholms län	Sollentuna	400 000
Stockholms län	Upplands-Bro	480 000
Stockholms län	Vaxholm	72 000
Stockholms län	Lidingö	450 000
Stockholms län	Värmdö	230 000
Stockholms län	Salem	250 000
Stockholms län	Solna	250 000
Stockholms län	Stockholm	3 000 000
Södermanlands län	Trosa	390 000
Södermanlands län	Oxelösund	510 000
Södermanlands län	Katrineholm	600 000
Södermanlands län	Vingåker	675 000
Södermanlands län	Eskilstuna	1 200 000

Södermanlands län	Nyköping	115 000
Södermanlands län	Strängnäs	650 000
Södermanlands län	Flen	350 000
Södermanlands län	Gnesta	250 000
Uppsala län	Knivsta	650 000
Uppsala län	Håbo	500 000
Uppsala län	Älvkarleby	550 000
Uppsala län	Heby	700 000
Uppsala län	Uppsala	1 500 000
Uppsala län	Tierp	490 000
Värmlands län	Munkfors	650 000
Värmlands län	Filipstad	240 000
Värmlands län	Kristinehamn	250 000
Värmlands län	Årjäng	610 000
Värmlands län	Grums	620 000
Värmlands län	Forshaga	1 000 000
Värmlands län	Karlstad	160 000
Värmlands län	Eda	100 000
Värmlands län	Storfors	650 000
Värmlands län	Säffle	600 000
Värmlands län	Hagfors	650 000
Värmlands län	Hammarö	250 000
Värmlands län	Kil	520 000
Värmlands län	Torsby	700 000
Värmlands län	Arvika	650 000
Västerbottens län	Sorsele	800 000
Västerbottens län	Vindeln	655 000
Västerbottens län	Dorotea	480 000
Västerbottens län	Norsjö	600 000
Västerbottens län	Robertsfors	630 000
Västerbottens län	Skellefteå	300 000
Västerbottens län	Vilhelmina	550 000
Västerbottens län	Nordmaling	560 000
Västerbottens län	Vännäs	550 000
Västerbottens län	Malå	400 000
Västerbottens län	Lycksele	610 000
Västerbottens län	Åsele	450 000
Västerbottens län	Sorsele	355 000
Västerbottens län	Bjurholm	400 000
Västerbottens län	Umeå	1 200 000
Västernorrlands län	Sundsvall	800 000
Västernorrlands län	Härnösand	950 000
Västernorrlands län	Timrå	600 000
Västernorrlands län	Kramfors	800 000
Västernorrlands län	Ånge	320 000

Stärkta bibliotek 2021-2023

Västernorrlands län	Örnsköldsvik	950 000
Västmanlands län	Västerås	1 200 000
Västmanlands län	Fagersta	500 000
Västmanlands län	Arboga	600 000
Västmanlands län	Hallstahammar	400 000
Västmanlands län	Norberg	710 000
Västmanlands län	Skinnskatteberg	600 000
Västmanlands län	Surahammar	480 000
Västmanlands län	Kungsör	300 000
Västra Götalands län	Värgårda	510 000
Västra Götalands län	Tranemo	190 000
Västra Götalands län	Skövde	750 000
Västra Götalands län	Götene	210 000
Västra Götalands län	Lysekil	350 000
Västra Götalands län	Skara	300 000
Västra Götalands län	Orust	300 000
Västra Götalands län	Svenljunga	350 000
Västra Götalands län	Falköping	550 000
Västra Götalands län	Töreboda	650 000
Västra Götalands län	Dals-Ed	400 000
Västra Götalands län	Hjo	650 000
Västra Götalands län	Mölndal	650 000
Västra Götalands län	Ulricehamn	500 000
Västra Götalands län	Vänernborg	700 000
Västra Götalands län	Trollhättan	900 000
Västra Götalands län	Uddevalla	400 000
Västra Götalands län	Mariestad	400 000
Västra Götalands län	Tidaholm	980 000
Västra Götalands län	Bengtstors	310 000
Västra Götalands län	Göteborg	2 900 000
Västra Götalands län	Munkedal	600 000
Västra Götalands län	Gullspång	500 000
Västra Götalands län	Stenungsund	550 000
Västra Götalands län	Essunga	400 000
Västra Götalands län	Tanum	380 000
Västra Götalands län	Färgelanda	360 000
Västra Götalands län	Tidaholm	600 000
Västra Götalands län	Grästorp	600 000
Västra Götalands län	Borås	1 100 000
Västra Götalands län	Alingsås	550 000
Västra Götalands län	Göteborg	3 700 000
Västra Götalands län	Åmål	700 000
Västra Götalands län	Ale	550 000
Västra Götalands län	Strömstad	300 000
Västra Götalands län	Bollebygd	650 000

Västra Götalands län	Sotenäs	300 000
Västra Götalands län	Borås	800 000
Västra Götalands län	Mark	400 000
Västra Götalands län	Lidköping	550 000
Västra Götalands län	Tibro	350 000
Västra Götalands län	Herrljunga	375 000
Västra Götalands län	Åmål	300 000
Västra Götalands län	Lerum	85 000
Västra Götalands län	Mellerud	385 000
Västra Götalands län	Kungälv	260 000
Västra Götalands län	Vara	500 000
Örebro län	Degerfors	400 000
Örebro län	Lekeberg	625 000
Örebro län	Ljusnarsberg	350 000
Örebro län	Nora	600 000
Örebro län	Laxå	400 000
Örebro län	Hällefors	310 000
Örebro län	Lindesberg	350 000
Örebro län	Örebro	1 200 000
Örebro län	Karlskoga	400 000
Östergötlands län	Finspång	265 000
Östergötlands län	Valdemarsvik	500 000
Östergötlands län	Vadstena	500 000
Östergötlands län	Söderköping	650 000
Östergötlands län	Ydre	440 000
Östergötlands län	Ödeshög	450 000
Östergötlands län	Åtvidaberg	600 000
Östergötlands län	Kinda	650 000
Östergötlands län	Norrköping	1 400 000
Östergötlands län	Linköping	1 200 000
Östergötlands län	Motala	1 000 000
Östergötlands län	Mjölby	650 000

Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
Besök: Borgvägen 1-5
Tel: 08 519 264 00
E-post: kulturradet@kulturradet.se

© Statens kulturråd 2022
ISBN 978-91-87583-86-5

kulturradet.se